

MORAVSKÁ VLAJKA

 web.litterate.cz/moravska-vlajka

Zdeněk Koudelka

10 srpna, 2024

Původně byly užívány **znakové (heraldické) vlajky či prapory**, kdy štít byl nahrazen listem praporu a na něj umístěna heraldická figura. Později vznikaly vlajky v barvách znaku bez užití heraldických figur, které převážily. Heraldická moravská vlajka je modrá se šachovanou moravskou orlicí. U popisu vlajek se dle vexilologie (nauka o vlajkách) užívá označení bílá a žlutá barva, byť v heraldice u erbů jde o stříbrný a zlatý kov.

Moravskou vlajku ve variantě vzniklé v 19. století tvoří dva stejně široké pruhy, horní žlutý a dolní červený. Na rozdíl od znaků, které byly jako znamení právního statutu udělovány panovníkem nebo na základě jeho zmocnění jinou osobou, vlajky vznikaly původně bez právního aktu běžným užíváním, kdy se barvy vlajky odvozovaly od znaku. Vlajky byly zjednodušením znaku, když se nepoužil štít a heraldická figura a zachovaly se jen jeho barvy. Staré vlajky nevznikly na základě konkrétního právního aktu, ale zaužívanou praxí.

Žlutočervené barvy moravské vlajky vychází ze šachování moravské orlice, která se od roku 1462 používala ve dvou variantách. Zatímco u znaku se dnes používá původní stříbrnočervená varianta, u vlajky se v 19. století ustálily barvy žlutá a červená, vycházející ze zlatočerveného šachování. Takto byly moravské barvy upraveny usnesením Moravského zemského sněmu roku 1848 a z nich se vyvinula moravská vlajka užívaná od 19. století. Nicméně se objevují varianty odvozené z původního stříbrnočerveného šachování moravské orlice na modrém štítě, a to bílo-modrá bikolora a bílo-červeno-modrá trikolora. (Při popisu znaku se hovoří o stříbrném či zlatém kovu, při popisu vlajky o bílé či žluté barvě.) Trikolora vychází z pravidla, že vlajka je zjednodušením znaku pouze na barvy, přičemž se užívá i

barva štítu, která je v případě Moravy modrá. Známa je i žluto-červeno-modrá trikolora, která vychází ze zlatočerveného šachování moravské orlice a kterou výslovně v roce 1848 zmínil Alois Šembera. Ovšem trikolory se historicky neujaly.

Moravská vlajka sloužila za první Československé republiky jako kompromis při vyvěšování vlajek, kdy pročesky orientovaní lidé vyvěšovali vlajku bílo-červeno-modrou a později československou, zatímco většina německy hovořících dávala přednost žlutočervené zemské vlajce moravské, což bylo akceptováno jako dostatečný výraz loajality k zemi i v době Československa. Autor si pamatuje vyjádření účastníka pročeskoslovenských demonstrací v Brně v září 1938, kdy dav před domy brněnských Němců vyžadoval vyvěšení vlajky skandováním slov „*Vlajku! Vlajku!*“ a uspokojilo ho i vyvěšení moravské žlutočervené vlajky. Užívání moravské žlutočervené vlajky před i po roce 1918 dokazují pokyny vydané pro vlajkovou výzdobu z roku 1915 i při příležitosti návštěvy prezidenta Masaryka v Brně 1924. Moravská vlajka se užívala i po druhé světové válce. Dne 18. 7. 1945 byl v Brně pracovní sjezd předsedů okresních národních výborů z Moravy. Jednání proběhlo ve sněmovní síni Zemského domu, vyzdobené vlajkami československými, sovětskými a žlutočervenými moravskými.

Moravskou vlajku stále upravují předpisy vydané v 19. století a historicky vzniklé zvyklosti, protože až do 19. století byl pramenem práva u nás i obyčej. Platí zde recepce práva habsburské monarchie novým československým státem, který převzal platné právo na území Čech, Moravy a Slezska, ať již bylo vytvořeno ústředními orgány ve Vídni či orgány zemí. V roce 1920 byl přijat nový zákon o státních symbolech, který se však nedotkl zemských vlajek. Moravského znaku se dotkl tak, že změnil šachování orlice ze zlatého na stříbrné. V roce 1936 zákon o užívání symbolů výslovně počítal s tím, že stávající znaky a vlajky samosprávných korporací může měnit Ministerstvo vnitra, pokud nejsou součástí státního znaku. V takovém případě mohl

být znak změněn jen zákonem. Ovšem to platilo i dříve podle zásady, že výkonná moc bývalého panovníka přešla na vládu (příslušná ministerstva), pokud ústava či zákon výslovně nestanoví, že přísluší prezidentu či jinému orgánu.

Fakticky se tedy rozdělila případná změna zemských znaků, které byly součástí středního (Čechy, Morava, Slezsko, Slovensko, Podkarpatská Rus) a velkého znaku Československé republiky (dále ještě Těšínsko, Opavsko, Ratibořsko ve variantě znaku z vlády opavských Přemyslovců), a zemských vlajek, které součástí státní vlajky československé nebyly. Zemský znak mohl změnit jen parlament zákonem, zemskou vlajku mohlo změnit Ministerstvo vnitra. Ale žádná změna zemské vlajky se nekonala.

Po roce 1989 se znovu začalo uplatňovat užívání moravské vlajky, přičemž vedle žlutočervené varianty se objevuje i další, kdy se na moravskou vlajku klade zemský znak. Umístění znaku na vlajku je možné, ale popírá původní smysl vlajky jako symbolu odvozeného od znaku jeho zjednodušením na užití barev znaku. Většinou se znak nebo jeho podstatný prvek na vlajce užívá tehdy, když se má odlišit státní (úřední) vlajka, kterou užívají státní orgány, od národní (Rakousko, kde jsou vlajky národní a úřední) nebo vlajky dvou států (Slovensko a Rusko). Rovněž se užívá heraldický prapor modrý, na němž je umístěna bíločervená šachovaná orlice.

Stalo se tradicí 5. července na svátek sv. Cyrila a Metoděje – hlavních patronů Moravy a patronů Evropy (od 1980 spolu se sv. Benediktem) – vyvěšovat moravskou vlajku. Lze ji vyvěsit i trvale. Každý si může vyvěšovat vlajku, a to i soukromou (vlajky různých spolků), samostatně nebo spolu se státní vlajkou. Samostatné vyvěšování moravské vlajky není právem upraveno. Záleží na vyvěšovatelci, zda užije moravskou vlajku v její žlutočervené podobě nebo heraldickou vlajku modrou, na níž je bíločervená šachovaná orlice.

Spolu se státní vlajkou lze vyvěsit i jiné vlajky, ať již jiných států, krajů, obcí či vlajky další, což umožňuje zákon o užívání státních symbolů, tedy i vlajku moravskou. Zde se však musí respektovat to, že státní vlajka se vyvěšuje na čestnějším místě. Tedy z čelního pohledu na objekt, kde jsou vlajky vyvěšeny:

- a) vlevo při vyvěšení 2 vlajek,
- b) uprostřed při vyvěšení lichého počtu vlajek,
- c) v prostřední dvojici vlevo při vyvěšení sudého počtu vlajek,
- d) první zleva, případně i poslední v řadě, při vyvěšení většího počtu vlajek než pět.

Umístění ostatních vlajek již záleží na vyvěšovatelích.

Odborný článek: Znaky a vlajky Moravy. Právo a bezpečnost 2/2020, ISSN 2336-5323, s. 25-50.